

Rasefjærfe

Norsk Rasefjærfeforbund

Jærhøns

Dverg jærhøns

Smålensgås

Norsk hvit gås

Høns og andre fjærfe i hagen

HØNS – DVERGHØNS – ENDER – GJESS – KALKUNER – FASANER – VAKTLER

Norsk Rasefjærfeforbund

Norsk Rasefjærfeforbund (NRFF) er foreningen for deg som er interessert i fjærfe som hobby og framfor alt rasefjærfe. Vi favner om høns/dverghøns, kalkuner, ender, gjess, fasaner, påfugler og vaktler. Vi har lokalklubber spredt over store deler av Norge. Vi har også flere spesialklubber for de som er særlig opptatt av særskilte raser.

Norsk Rasefjærfeforbund har som mål å fremme kontakten mellom rasefjærfeoppdrettere. Vi ønsker å bevare og utvikle fjærferasene som er beskrevet i Skandinavisk Fjærfestandard. NRFF skal også formidle kunnskap om godt hobbyfjærfehold. Vi har som organisasjon et spesielt ansvar for norske jærhøns, norske dverg jærhøns, smålensgås og hvit norsk gås. Dette er de eneste norske fjærferasene som finnes og er en del av vår felles kulturarv.

Medlemmer av Norsk Rasefjærfeforbund får tilsendt medlemsbladet vårt «Hobbyfjærfe», får være med i lokalklubber og spesialklubber, og delta på utstillinger. Som medlem får du også muligheten til å kjøpe unike id-merker til å ringmerke dine fjærfe.

Glede over å ha fjærfe i hagen eller på tunet er viktig for våre medlemmer. Å ha høns, kalkuner, ender, gjess eller prydfugler har en stor egenverdi, i tillegg til de matnyttige egenskapene disse bidrar med til eget kjøkken. Vi ønsker at gleden og kunnskapen om fjærfe som hobby skal spres og være til en berikelse av våre omgivelser.

Bli medlem

Medlemmene våre grupperes som Junior (6-18 år), Senior (+18 år) eller Familie (foresatte + barn (6-18 år)). Se våre nettsider nrff.no for mer informasjon om hvordan du kan bli medlem!

Skandinavisk Fjærfestandard

Lær mer om våre norske fjærferaser og alle de andre ved å kjøpe Skandinavisk Fjærfestandard. Her er det beskrivelser av alle de godkjente raser og fargevarianter, og omtale av hver rase.

Hvordan starte med rasefjærfe?

Vi kan dele rasefjærfe i to hovedklasser; hønsefugler og svømmefugler. Hønsefuglene er høns/dverghøns, kalkuner, fasaner og vaktler. Svømmefuglene er ender og gjess som er avlet som tamfugler i tusenvis av år, i tillegg til prydsvømmefugler som holdes på på mange måter lignende som fasaner.

Det er tre måter å skaffe seg rasefjærfe på: Rugeegg, kyllinger/unger eller voksne fugler. Våre arter/raser har unger som ikke mates av foreldrene, og kan derfor ruges ut med naturmetoden eller med rugemaskin. Ta kontakt med en erfaren oppdretter, han eller hun kan hjelpe deg og gi deg nyttige råd om hvordan du starter opp. Noen ganger er det utfordrende å finne fram til hvilken rase som passer for deg eller å gjøre seg opp en mening om hvilke du liker best. Det kan være litt ulikt stell av de ulike, men vi vil i korte trekk beskrive hovedtrekkene her.

Høns og dverghøns er alle etterkommere av den ville jungelhøna. Det finnes i dag flere titalls raser i Norge, og mange av dem finnes også i flere ulike fargevarianter.

Høns er takknemlige fugler, og de er enkle å stelle. Her i Norge trenger de vinterstid et vinterisolert hønsehus, med innlagt strøm, slik at vi kan gi dem en behagelig temperatur.

I hønsehuset trenger du vagler (sittepinner) hvor hønserne sover om natten. Høyden disse monteres i varierer med hønserasen. De fleste høns foretrekker vagler som er firkantet med avrundete hjørner, da kan de hvile

godt. Til vann anbefales vannautomater, disse finnes i mange varianter. Men kjøp en som er enkel å holde ren. Til fôr kan du velge mellom en fôrtrø som må fylles daglig eller en fôrautomat. Disse kan du snekre selv eller kjøpe ferdige. Hønene trenger også et sted hvor de kan legge eggene sine. En verpekasse finnes i mange utgaver, størrelsen på disse bør tilpasses etter rase. Også disse kan du lage selv eller få kjøpt ferdige. I bunnen av verpekassen bør det være et godt og bløtt materiale, her anbefales halm. Som strø på gulvet i hønsehuset er det flere alternativer, det vanligste i Norge er å bruke treflis. Dette absorberer fukt og gir hønsene mulighet til sparke rundt og støvbade, slik de gjør i naturen.

Maten til høns er i hovedsak vegetabilsk. Det er å anbefale å kjøpe en ferdig blanding av pelletert hønsefôr (kraftfôr) tilpasset hønsenes alder og produksjon. Du må gjerne tilby dem en frøblanding i tillegg som snacks.

Høns kan også få det aller meste av matrester fra kjøkkenet.

Hønsegården (volieren) har to funksjoner, den skal holde hønsene på det området de har fått som hjem, og den skal beskytte hønsene mot rovdyr. En god netting hvor rovdyr ikke kommer gjennom eller kan bite seg vei gjennom er viktig. Det er også smart å grave ned netting på utsiden av selve nettingveggene, slik at ikke rev og grevling kan grave seg inn til dine høns. Taket over hønsegården kan gjerne være et tett tak, ellers må du sørge for å ha et

nettingtak slik at hønsene ikke flyr ut eller hønsehauken kan fly inn. Det er også mange firbeinte rovdyr som er gode til å klatre.

I en hønseflokk er det naturlig med en eller to haner og en større gruppe med høner. Man må huske at høns er flokkdyr, så det må være flere fugler – minimum tre. Skal du introdusere nye medlemmer i flokken, husk at høns har en streng rangorden, og sett aldri inn én høne alene inn i en etablert flokk. Vi har kun én norsk hønserase, norske jærhøns, som også finnes i en dvergvariant!

Kalkuner har stort sett de samme kravene som høns, men krever selvsagt mer plass siden de er betydelig større fugler. Vaglene må være i et grovere materiale. Verpekassene bør være store, og gjerne på gulvet i kalkunhuset. Mange kalkuner er tross størrelsen gode til å fly, så la dem få vaglene høyt oppe. Også ute i volieren bør det være god takhøyde. Kalkuner stiller et strengere krav til fôret, ved at de skal ha mer protein i kosten enn høns. Vi anbefaler en fôrblending

som er beregnet for kalkuner som basis, med tilskudd av frøblanding, grønt og andre matrester. Det finnes flere ulike raser og fargevarianter av kalkuner. Den som har lengst tradisjon i Norge er den flotte bronsekalkunen.

Fasaner blir sjelden så tamme som høns. Det varierer mye med hvilken art de tilhører. Vi regner fra store påfugler til de aller minste fasanene i denne gruppa. Det er viktig å tilegne seg kunnskap om den fasanarten man ønsker før de anskaffes. De fleste fasaner tåler godt det norske klimaet, men noen krever vinterisolerte hus. Det vanligste å er å ha fasaner i store volierer med delvis overdekket tak. Volieren bør beplantes slik at de kan finne naturlige skjulesteder. Det er mange ulike fôrblandinger for fasaner, dette må tilpasses behovet for den fasanarten du ønsker. Spør en erfaren fasanoppdretter om anbefalinger. For nybegynnere er gullfasaner vakre og enkle å begynne med.

Endene vi har i fangenskap stammer alle fra den ville stokkanda, med unntak av moskusender som stammer fra den ville moskusanda i Sør-Amerika. Våre tamender varierer i størrelse og farger. Mignon er de minste av tamendene, mens franske rouen er blant de største. Ender trenger et vinterisolert andehus. Her vil de ha et godt tørt strø, noe som kan være et stykke arbeid om vinteren. De trenger verpekasser på gulvet, størrelsen tilpasses rasen du velger. De trenger gjerne førtro, hvor du tildeler mat hver dag, eller en førautomat. Ender vil gjerne ha en dypere vannbeholder enn høns, slik at de kan dyppe nebbet skikkelig, og gjerne vaske hodet. Vannet bør byttes en til to ganger daglig. Også ender setter stor pris på tilskudd av frø, noen brødbiter og friskt grønt. I andegården må du ta samme hensyn som til volieren for høns med hensyn til rovdyr. Ender krever mer plass ute, de vil gjerne

beite friskt gras og ha tilgang på badevann. Mange anderaser foretrekker parring i en dam. Dersom du ikke kan ha en stor dam i hagen, setter de pris på et litt større «badekar». Mange ender ruger gjerne fram andunger selv, men ikke alle. Vi har ingen norske anderaser, men spør erfarne oppdrettere om råd om hvilke rase som passer for deg.

Gjess er spennende dyr. Noen hevder at grågåsa ble temmet i Norden, og mener at dette fugleholdet har svært lange tradisjoner hos oss. Gås er svært like ender når det kommer til stell, men disse krever ennå mer plass. I gåsehuset kan det innredes tilsvarende som for ender, men tilpasset størrelsen. Det er viktig med god ventilasjon for svømmefugler, siden de lett griser med drikkevannet, og det kan ellers bli dårlig luft som er en utfordring for god dyrehelse for disse fuglene. Gjessene krever å komme ut på et stort beite i sommerhalvåret, derfor er det vanskelig å ha nett over dem som kan beskytte mot rovdyr. Man kan beskytte gjerdet rundt med strømtråd mot rev og grevling. Ellers kan man bygge en stor voliere hvor de kan ha nattoppholdet sitt

i sommerhalvåret. Gjess kan gjerne tilbys en fôrblending beregnet for ender, med tilskudd av frø, brødbiter og friskt grønt. Gjess er gode «vakhunder» og varsler når det kommer besøk! Vi har to norske gåseraser, smålensgås og hvit norsk gås.

Barn og høns er en fantastisk kombinasjon. Høns er ofte som barn, nysgjerrige, selskapssøkende og kakler i vei. Barn har godt av å lære omsorg og ansvar fra tidlig av, vi ser ofte at de er utrolig flinke til å ta vare på skapninger som er mindre enn seg selv. Involver barna dine, eller naboens barn i fjærfeholdet ditt, og det skaper gode relasjoner på tvers av generasjonene! Fjærfemiljøet består av medlemmer som er fra 6 år og oppover, og vi vil at alle skal føle seg velkomne. Mange seniorer synes at fjærfeholdet er berikende i hverdagen, de får daglige gjøremål og blir del av et større sosialt felle-skap som medlem i NRFF. Høns og andre fjærfæ er godt selskap, og fugler kjenner oss igjen når vi kommer med noen godbiter.

Kyllingstell fordrer mer oppfølging enn for voksne høns. Enten det er kyllinger, and- eller gåsunger er prinsippene det samme. Det er tre hovedregler i kyllingkassa: Tørt, trekkfritt og rett temperatur. Et godt strø som holder det tørt. Høye kanter rundt kyllingkassa gir et lunt miljø. Varmelampa må justeres i rett høyde etter som kyllingene eller ungene utvikler seg. Fôret er tilpasset alder. Og det er viktig at de får et fôr beregnet for kyllinger/unger i vekst. Det må fôres og byttes vann flere ganger for dagen. Vannet gis i vannautomater tilpasset kyllinger. Spør erfarne oppdrettere om råd, ingen spørsmål er «dumme»!

Norske fjærferaser

Norske jærhøns

Jærhøns beskrives som en livlig rase. Den er lett av type, hardfør og har de fleste naturlige instinkter i behold. Den er kanskje ikke kjent som en god rugehøne, men verper godt. Den legger hvite egg på ca. 55 g. Den har en moderat kroppsstørrelse, så den har ikke så stort fôrbehov som mange verperaser. Jærhøns kan delvis fly, så den bør ha en voliere med nett over. De er flinke til å finne mat og godsaker når de går fritt i hagen.

Jærhøns er etterkommeren av den gamle norske landhøna, som bondens høns rundt om i landet. Navnet til rasen ble første gang brukt i 1906, når et foto av en hane og tre høner blir publisert. Det dannes en egen hønseavlsforening på Jæren, og under jubileumsutstillinga i Kristiania i 1914 blir det første gang utstilt norske landhøns (jærhøns), både fra

oppdrettere på Jæren og fra Østfold. Rasens navn stammer fra at det ble bestemt og senere opprettet en egen avlsstasjon for den norske landhøna i 1916. Det ble lagt ned mye arbeid i å selektere grunnstammen for avlsarbeidet. Det ble gjort et utvalg, og dagens jærhøns stammer fra kun ett foreldrepar! Jærhøns fantes opprinnelig i flere varianter, den norske landhøna hadde hatt mange ulike farger. De første jærhønsene kunne også ha en liten fjærtopp på hodet.

1940-1944 ble det jærhønenes fargetegning kartlagt og det ble gjort avlsforsk, som resulterte med at vi fikk de to hovedfargevariantene vi har i dag,

Over kyllinger av standardfargene hos jærhøns. Til venstre; gul-brun (lys), Hane øverst, høne under. Til høyre brun-gul (mørk), hane øverst, høne under.

som er brune tverrstripete. Denne egenskapen gjør at jærhøns er bortimot unike hvor vi kan skille kjønnene på dunfargen hos nyklekte kyllinger. I 1973 ble avlsstasjonen for jærhøns nedlagt, og avlsmaterialet ble overført til Genbanken for høns ved Hvam videregående skole. I 1978 ble det gjort innavlsberegninger for rasen, og det ble funnet at rasen er over 60 %

Jærhøns

Hane: 1,75–2,0 kg

Høne: 1,5 – 1,75 kg

Hvite egg: 55–60 g

Farger:

Gul-brun stripete (lys)

Brun-gul strikete (mørk)

Gråstripete

Dverg jærhøns

Hane: 800 g

Høne: 700 g

Hvite egg: 30g

Farger:

Gul-brun stripete (lys)

Brun-gul strikete (mørk)

Gråstripete (ikke godkjent)

innavlet, men på tross av dette viser stor livskraft og god fruktbarhet. I dag er rasen regnet som utryddingstuet. Rasen bevares i dag ved Genbanken for høns og hos private hobbyoppdrettere.

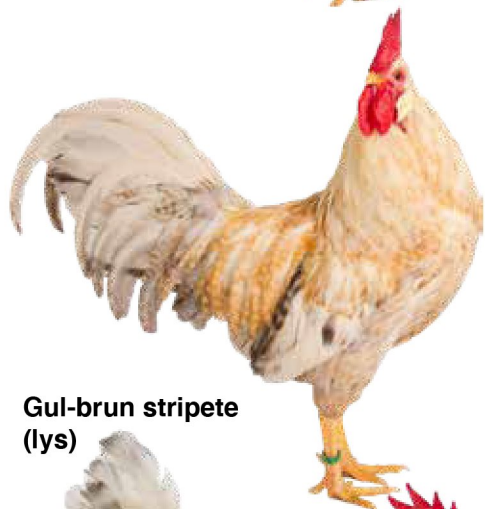
Norske dverg jærhøns

Dverg jærhøns er en kvikk rase slik som den store originalen. Dverg jærhøns blir lett fortrolige, noe som er typisk for dverggraser. Dette gjør den til en god rase for nybegynnere. Den er også flinkere til å ruge fram egne kyllinger. Dverg jærhøns passer utmerket til et lite hønsehold i en villahage. Akkurat som den opprinnelige typen kan de fly, så de bør ha nett over hønsegården. Dverghøna legger relativt godt med egg, som er hvite og veier ca. 30 g.

Dverg jærhøns ble godkjent under landsutstillingen i Tønsberg i 1993. Det var tre oppdrettere fra Østfold som avlet fram denne varianten, Trond Hansen, Johan Viker og Eliot Bjørnli. Disse ønsket å skape en norsk dverghøne, ved hjelp av noe innkryssing av andre dverggraser og et godt gjennomført avlsarbeid skapte de dvergvarianten etter 20 generasjoners avl. Denne varianten finnes kun i hobbyfjærfamiljøet i dag, og er dessverre relativt sjelden.

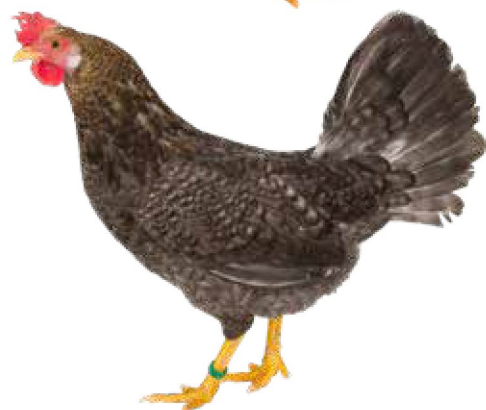
**Brun-gul stripete
(mørk)**

**Gul-brun stripete
(lys)**

Gråstripete

Fargevarianter hos jærhøns

Smålensgåås

Smålensgåsa er den gamle norske landgåsa. Den er av moderat størrelse, hardfør og kjent for å ta godt vare på gåsungene sine. Navnet er det mange som tror at kommer fra Sverige, men Smålensgåsa har navnet sitt fra Østfold, som før het Smålenenes amt. Smålensgåsa har vært brukt som beitedyr, og det ble brukt både egg, kjøtt og dun fra gåsa. I gamle dager brukte mange unggjess til å luke ugraset i potetåkeren. Smålensgåsa har en relativt god eggproduksjon, med egg på ca. 140 g.

Smålensgåsa har tidligere blitt kalt norsk landgås og norsk flekket gås. Standardisering av rasen ble gjennomført i Østfold på begynnelsen av 1900-tallet. Fargen blir kalt gråbroket, den er grå-brun over hodet, på sidene og med et karakteristisk skjold over ryggen, den er ellers hvit. Fargen minner om flere av de andre skandinaviske landrasene vi finner i både Sverige og Danmark, men disse rasene er større og tyngre enn vår rase.

Bevaringsarbeidet for rasen tok til i perioden 1995-98, med en omfattende registrering av smålensgåås i landet. Norsk Rasefjærfefor-

bund, Norsk Fjørfeleg og Østfold Eggssentral var involvert sammen med Genressursutvalget for husdyr. Det ble da registrert vel 100 voksne gjess hos ca. 20 eiere. I dag regnes rasen som utryddingstruet.

Hvit norsk gås

Hvit norsk gås er en større og tyngre gåserase. Denne ble avlet fram for kjøttproduksjon. Den har fin beinbygning, og er lett å feite opp. Den har også vært brukt som beitedyr. Dunene ble brukt til puter og dyner. Den norske gåsa har en moderat til god eggproduksjon av egg på ca. 150 g. Gåsa er flink til å ruge fram ungene selv og passer godt på dem. Gjess er gode beitedyr, og trenger ikke badevann, men setter stor pris på en dam.

Den norske gåsa finnes kun i hvit fargevariant. Den ble fremavlet på 1920-tallet og godkjent i 1927. Hvit norsk gås er etablert ved kryssing av de utenlandske rasene pommersk gås og emdener gås, og seinere også toulouser gås og italiensk gås. Unge hungjess kan ha noe hint av brunt i fjærdrakten første leveår, men dette forsvinner ved neste fjærbytte.

Rasen ble antatt utryddet på 1980-tallet. I 1989 kom Karl Riskjell i Kleppe, i kontakt med 93 år gamle Oddvar Nerby i Trysil. Han hadde ikke hatt andre raser siden 2. verdenskrig. Siste innkjøpte gåsa til stammen var i 1948. Dermed var den aller siste stammen av rasen funnet. Riskjell overtok stammen etter Nerby, og fikk med seg flere

Smålensgåås

Gasse: 6,5 kg

Gås: 5,5 kg

Hvite egg: 140 g

Hvit norsk gåås

Gasse: 9 kg

Gås: 8 kg

Hvite egg: 150 g

oppdrettere på Jæren. Norsk Rasefjærfeforbund med Alf Kr. Røren og Jørgen H. Jørgensen bisto Norsk Landbruksmuseum med å fastslå at dette virkelig var ekte rase. I 1995 ble avlsarbeidet for rasen omorganisert, og det ble etablert en bevaringsbesetning i Trøndelag. Denne besetningen ble solgt til nye eiere i 2019. Det er i dag få oppdrettere av rasen, og hvit norsk gåås betegnes som utryddingstruet.

Bevaring av rødlistede fjærferaser

De tre norske fjærferasene er i dag utryddingstruet. Norge har forpliktet seg via FN å ta vare på våre husdyrraser som en del av sikring av genetisk mangfold. Norsk genressurssenter har ansvar for å overvåke utviklingen hos rasene og å gi råd til oppdrettere.

Det er i hovedsak to grunner til at vi må bevare husdyrrasene våre. Den ene er for å bevare genetisk mangfold hos husdyrene som gir oss mat. Dette er en sikring for framtida. Den andre er for å bevare kulturarven vår. De norske husdyrrasene er den levende kulturarven etter våre forfedre, på lik linje med historiske gjenstander, bygninger og kunstsatter. Mange av husdyrene våre bevares best ved at de holdes som levende populasjoner. Det er utfordrende å få til å ta vare på fjærferasene våre i form av nedfrosset sæd eller befruktede egg. Derfor er det viktig at de levende populasjonene av jærhøns, smålensgåås og hvit norsk gåås er store nok for at de ikke skal lide av vesentlig innavl. Ved å ha både mange hanner og hunner i avl, kan vi begrense innavlsutviklingen hos rasene våre. Dette gjør vi best ved at mange oppdrettere samarbeider, og deler opp i flere flokker.

Utstillinger

Fjærfeutstillingene er en måte vi ivaretar de rasetyperiske egenskapene for våre fjærferaser. Dette er en måte hvor dyrene blir vurdert ut fra en beskrivelse som strekker seg tilbake rasens etablering og beskrivelse. Utseende har også stor påvirkning for å opprettholde rasenes opprinnelige produksjonsegenskaper. Utstillinger er mer enn en missekonkurranse om det vakreste dyret, men en vurdering om avlsarbeidet til en oppdretter er i riktig retning for å bevare og utvikle rasen for ettertiden. Hver fjærferase er beskrevet i detaljer i Skandinavisk Fjærfestandard, som kun er tilgjengelig via Norsk Rasefjærfeforbund.

Kontakt oss..

Norsk Rasefjærfeforbund – nrff.no

Vestfold Hobbyfjærfe klubb – vestfold-hobbyfjerfe.com

Agder Rasefjærfe klubb – agderfjora.net

Rogaland Rasefjærfe klubb – rrfk.no

Østfold Rasefjærfe klubb – ostfold-rasefjerfeklubb.com

Møre og Romsdal Hobbyfjærfe klubb – mrrfk.com

Hordaland Hobbyfjærfe klubb – hanegal.info

Oslo og Akershus Hobbyfjærfe klubb – hanegal.no

